

Тек што су руски комунисти крајем јануара обележили осамдесет седму годишњицу смрти Владимира Иљича Лењина, један депутат у федералном парламенту нашао је начин да им ту годишњицу загорча: предложио је да се мумифицирано тело вође Октобарске револуције изнесе из Маузолеја на Црвеном тргу у Москви преда мајници земљи.

Московски медији су најпре саопштили да је предлог поднела владајућа партија „Јединствена Русија”. То је зачудило посматраче из више разлога: као прво, то је озбиљна партија која има много преча посла и тешко да би без „дебелог” образложења и претохдне најаве могла да предложи тако нешто. И друго, предлог је упућен преко интернет сајта са провокативним називом „гудбај Лењин” што такође владајућа партија не би себи могла да дозволи.

Убрзо је реаговао заменик руководиоца фракције „Јединствене Русије” Олег Морозов. Он је рекао да је то предлог само једног депутата и да партија то питање није разматрала ни на званичном нити на било каквом другом нивоу. А на питање шта он лично мисли о том предлогу, заменик лидера фракције је рекао да у земљи има доста важних проблема које треба решавати.

Било како било, предлог је изазвао огромну пажњу. На сајт је само за неколико дана стигло око 200.000 коментара, крајње супротних по садржини и интонацији. Једни сматрају да је Лењин једна од најзначајнијих историјски личности епохе, вођа светског пролетаријата, човек који је желео да промени друштво набоље и изведе га на пут слободе, социјалне правде, демократије и једнакости. Лењин је светска, совјетска и руска историја и не треба га дирати, а најмање чачкати по прошлости на начин који би могао да изазове нова политичка таласања. Нека стоји тамо где је, зашто би то некоме сметало- кажу комунисти и други левичарски кругови.

Други заузимају неутралну позицију и предлажу да се постигне консензус, евентуално да се спроведе и референдум. Трећи пак призивају на „дефинитиван и неповратан” обрачун са трагичном прошлошћу, комунизмом и социјализмом. Они кажу да су Лењин и

његово учење нанели Русији и свету велико зло. Зашто у 21. веку чувамо мумију усред Москве и одлазимо да јој се клањамо? Појединци су чак изнели мишљења која се косе са цивилизацијским и хришћанским нормама – да Лењиново тело не би требало сахранити већ „бацити на ђубриште”.

Они који се залажу за изношење Лењиновог тела из Маузолеја помињу и култ личности, повезан са Лењином и Стаљином, „са чиме треба заувек раскрстити”.

Тај култ и величање Лењина заиста је својевремено достигао огромне размере. Једно време Лењин је био готово божанско биће. Лењинизам је било учење равно Библији. Све највеће, најбоље, највредније у совјетској држави, носило је његово име. Те московски метро „имени Ленина”, те највећа фабрика, колхоз или совхоз „имени Ленина”, филмски студио „имени Ленина”, фабрика обуће „имени Ленина”. Поједини родитељи су својој женској деци давали имена „Лењинка”, која су касније мењали. За најбоље уметнике проглашавани су они глумци који на најбољи начи испруже десну руку на начин како је то чинио Лењин. „Деца су пре научила да кажу „Лењин” него „мама” – каже ми руски колега, карикирајући прилике у земљи.

Нису ни тада баш сви били „лењинисти”. Чуо сам од Руса следећу анегдоту: на свечаности у једном совхозу додељивана је награда најбољој радници која није била омиљена у колективу – сабрана Лењинова дела. „Тако јој и треба” – чуло се негде из дубине сале.

Не треба ни рећи да су та времена прошла и да се данас Лењиново име веома ретко помене у јавности. Чак се и код Музеја револуције у центру Москве крај Црвеног трга више не окупљају комунисти који су пре више година тамо „бистрили политику”. Сада се Црвеним тргом и у његовој близини повремено мота Лењинов двојник одевен као Лењин у своје веме. Друштво му прави двојник цара Николаја, такође одевен у царску ношњу. Фотографисање са њима се плаћа. Људи су тако нашли начин да зараде кору хлеба. Било је случајева да несрећни „Лењин” ни крив ни дужан добије батине.

Ту и тамо, у Москви и неким другим градовима још стоји Лењинов споменик. На Црвеном тргу, крај Маузолеја, лидер комуниста Геннадј Зјуганов на поједине годишњице везује црвене пионирске мараме новопримљеним члановима. И то је све, или готово све што је остало од сећања на вођу Октобарске револуције.

Они који се залажу за изношење Лењиновог тела из Маузолеја помињу и култ личности, повезан са Лењином и Стаљином, „са чиме треба заувек раскрстити”.

У московским новинама сам својевремено прочитао да је, у јеку највеће финансијске кризе, по књижарама поново почео да се тражу Марксов „Капитал”. То свакако не значи повратак Марксизма, а још мање марксизма-лењинизма.

Ко је у већини, и да ли је то најбитнији фактор за доношење одлуке?

Према истраживању које је прошле године спровела сверуска организација за испитивање јавног мњења, само 15 одсто испитаника сматра да Лењин и даље треба да остане у Маузолеју. Две трећине се изјашњава са сахрану, од којих 38 одсто „што пре” а 28 одсто – када потпуно изумре генерација „којој је Лењин драг”.

Огласиле су се поједине јавне личности, па и партијски лидери. Тако су представници Комунистичке партије и „Праведне Русије” – иначе обе парламентарне – изјавили да ће гласати против изношења Лењиновог тела из Маузолеја ако се то питање постави у Думи. Познати друштвени радник, руководицац „Ленкома” Марк Захаров каже да би пре желео да се размотри тема „варварске пљачке цркава 1917. године”. Режиер и члан КП Владимир Бортко сматра да је будућност Маузолеја врло озбиљна тема. Власт нема права да сама одлучује о томе – каже Бортко, очигледно мислећи да треба постићи општедруштвени консензус. Познати писац, главни уредник изразито левичарског опозиционог листа „Заврта” Александар Проханов каже да није против разматрања тог питања, али сматра да оно није приоритет; дајте да размотримо корупцију, катастрофалну демографску ситуацију у земљи, бедне пензије и плате – каже Проханов.

Читалац који се потписао са „Гоша” каже да обичан човек гледа како да састави крај са крајем и да га није много брига да ли ће Лењиново тело остати у Маузолеју или не. Њему се чини да се галама дигла да би се народ одвратио од суштинских, животних проблема. Осим тога, интернет користи углавном млађа генерација, па мишљења која се износе преко разних сајтова не одражавају став целог друштва, него само оних „који не знају даље од носа”.

Ово није први пут да се поставља питање изношења Лењиновог тела из Маузолеја на Црвеном Тргу. Такву идеју јавно је изнео тадашњи председник Боирис Јељцин јуна 1997 године, рекавши да би Лењиново тело требало сахранити на гробљу у Санкт Петербургу поред гроба његове мајке.

На састанку Савета за културу, поводом годишњице рођења Пушкина, Јељцин је рекао да је то била жеља самог Лењина али да због „вождизма” та жеља није испуњена. Рекао је такође да би са Црвеног Трга требало уклонити посмртне остатке свих оних који сада тамо почивају. „То треба урадити цивилизовно, а не болдожерима и ескаваторима”. Предложио је да се у јесен исте године спроведе референдум на коме би се грађани изјаснили о том предлогу. Због ситуације деведесетих година, референдум није одржан и то питање више није озбиљније потезано.

Према истраживању које је прошле године спровела сверуска организација за испитивање јавног мњења, само 15 одсто испитаника сматра да Лењин и даље треба да остане у Маузолеју. Две трећине се изјашњава са сахрану, од којих 38 одсто „што пре” а 28 одсто – када потпуно изумре генерација „којој је Лењин драг”.

„Знам да ће комунисти бити против, али ја сам навикао да се са њима борим” – рекао је Јељцин. „Да се бори са неким, подносно против некога у чијим је редовима, и то на највишим функцијама, био деценијама” – пропратили су ову изјаву коментатори.

Дајте да свему томе дамо хришћански карактер. Лењин је учинио много зла Русији, али то је наша историја и од ње не можемо побећи” – додао је Јељцин.

Поуздано знам – то су ми лично говорили врло обавештени извори у Москви – да је „за длаку” фалило да се у време најоштрије конфронтације Јељцина са Врховним совјетом, тело Лењина изнесе из Маузолеја. Јељцина је у томе једино спречио страх од реаговања јавности и оштрих јавних, можда и крвавих протеста, што је могло да доведе у питање његову председничку функцију. А он је председничку фотељу волео више од свега.

Руски председник је у праву када говори о злу које је руском народу нанео Лењин и лењинизам у облику и на начин који је деценијама спровођен у земљи. Али ту – кажу опозициони лидери – искрсава једно неизбежно питање: када је Борис Јељцин дошао до таквог сазнања? Да ли је о злу Лењиновог учења знао и док се налазио на високим дужностима у Лењиновој партији? Зашто је толике силне године био у партији која је наносила зло руском и другим совјетским народима? Значи ли то да је и он, свесно или несвесно, био саучесник у злочинима? Или је можда до таквог сазнања дошао тек онда када је увидео да се земља и партија распадају и да је много корисније, са личног становишта, постати антикомуниста? То би било интересно разјаснити – пишу опозициона гласила.

То, међутим, није само Јељцинов изум. Московски медији наводе да је то била пракса у читавој Источној Европи. Некадашњи први секретари, комунистички генерали, премијери и други лидери преко ноћи су из комунистичке, ускочили у демократску кожу. Да ли су после пропасти комунизма и социјализма заиста постали демократе или никада нису били ни комунисти ни демократе него су се окретали како ветар дува – то остаје на њиховој савести. Ако је имају, како су својевремено писала московска опозициона гласила.

Руски председник је у праву када говори о злу које је руском народу нанео Лењин и лењинизам у облику и на начин који је деценијама спровођен у земљи. Али ту – кажу опозициони лидери – искрсава једно неизбежно питање: када је Борис Јељцин дошао до таквог сазнања?

И када сам већ поменуо Бориса Николејавича Јељцина, нека ми читаоци опросте за малу дигресију.

Управо ових дана, навршила се осамдесета годишњица његовог рођења. Тим поводом у његовом родном Јекатеринбургу на Уралу (рођен је заправо у оближњем селу Бутки) откривен му је споменик. Присуствовао је и говорио председник Дмитриј Медведев који се похвално изразио о „првом демократском председнику Русије”. Рекао је да земља треба да буде захвална Јељцину „због тога што у сложенем периоду није скренула са пута преображаја и није престала да се креће напред”. У Москви је одржана свечана академија уз присуство високих државних руководица, политичких и јавних личности; на његов гроб на Новодевичјем гробљу у Москви положени су многобројни венци и цвеће. Многе руске угледне личности оцениле су да је улога Јељцина историјска и да ће време то тек потврдити. Његова супруга, Наина, изјавила је да је поносна на то што је

пола века била његова супруга. Московски медији пренели су мишљења из иностранства да је Запад, због рушења комунизма у Русији, опростио Јељцину све, укључујући и рат у Чеченији (који се тамо оцењује као кршење људских права). Дакле, подељена мишљења о Борису Николајевичу, као и око Лењина, Стаљина и других совјетских и руских вођа.

Да се вратим основној теми.

Угледни московски дневник „Независимаја газета” својевремено је објавила уводник из пера тадашњег главног уредника, иначе познатог публицисте Виталија Третјакова око предлога за изношење Лењиновог тела.

Третјаков каже да зачуђује то што су таквом предлогу аплаудирали људи из редова интелигенције који себе сматрају носиоцима знања, морала и укуса. Маузолеј на Црвеном Тргу је, по оцени аутора, ремек-дело светског значаја руске и совјетске епохе и архитектуре. То је споменик неострављивој идеји комунизма, комунистичкој утопији, па и творцима и жртвама те утопије. Порушити га – не би било оригинално – то се већ дешавало у руској историји, укључујући и совјетски период. Али, рушиоци таквих споменика уметности немају права да се називају интелигенцијом. Још од времена старе Грчке уобичајено је да се они називају – варварима.

Аутор се енергично залаже да и некропола остане где је и сада. То питање има одређену међународну, међудржавну димензију. Не мислите ли – каже Третјаков – да ће рођаци оних чији остаци почивају у кремаљским зидинама и којих има свугде по свету, мирно гледати како руске власти поступају са тим остацима. Шта треба радити – остатке Стаљина пребацити у Грузију, Џона Рида – у Америку, Брежњева – у Украјину, Дјержинског – у Пољску, Беле Куна – у Мађарску. Мислите ли да у тим земљама живе варвари и да ће они дозволити изругивање над костима покојних, тим пре тако познатих? А шта радити са Гагарином, Жуковим, Чкаловим и десетинама других чија су тела њихови рођаци дали држави не на изругивање него за почаст?

„Ако се маузолеј поруши – закључује аутор, свет се неће окренути тумбе. Људима се може напунити глава тврдњом о неопходности таквог поступка. Али, не завидим ономе ко ће донети одлуку и ко ће је реализовати. У овој земљи њихова имена ће остати срамна. Ни у трећем поколењу неће моћи да се оперу. А Запад ће заувек одлучити да се

са варварима у једном дому не може живети. И правилно ће одлучити” – закључује Третјаков.

Против уклањања Маузолеја својевремено се изјаснио и бивши дисидент, писац и научник Александар Зиновјев који је 20 година провео у изгнанству боравећи углавном у Немачкој.

„Неко је планирао и веома желео да се тријумфално обележи долазак новог миленијума уништавањем симбола комунизма, а Лењин је остао последњи симбол тог периода – говорио је Зиновјев. Мислим да ако из Вашингтона нареде Јељцину да се Лењин изнесе, њега ће изнети и то неће суштински утицати на ситуацију у земљи”.

Зиновјев је сматрао да би изношење тела Лењина из Маузолеја био „још један доказ нечовечности демократије која данас постоји у Русији. То би био крај сваке демократије”.

„За Лењина и Стаљина се треба борити – писао је Зиновјев. Ја сам био антистаљиниста до последњег дана Стаљиновог живота, али као истраживач и као руски човек кажем: двадесети век био је век Лењина и Стаљина, као што је деветнаести век био век Маркса и Наполеона”.

Као што је познато, Стаљиново тело је после његове смрти такође било балсамовано и смештено у Маузолеј, поред Лењина. Међутим, после чувеног реферата Никите Сергејевича Хрушчова на 20. конгресу КПШ, у коме је оштро критиковао Стаљина и култ личности, ствари су се битно промениле и само се чекао моменат када ће тело Стаљина бити изнето из Маузолеја. То се десило крајем октобра 1961. Тело Стаљина је у највећој тајности изнето из Маузолеја и сахрањено неколико метара иза, уз Кремаљске зидине.

Тај драматични догађај заслужује да се о њему нешто више каже.

Житељ подмосковског насеља Реутово, Владимир Поршњев, тада гардиста а сада заслужени пензионер, присећа се тог догађаја у коме је директно учествовао.

– Тридесетог октобра 1961 држао сам стражу на улазу у Маузолеј заједно са Јевгенијем Јашином, изнео је своја сећања једном московском листу. То је такозвано стражарско место број један. Смена страже дошала је после подне. Још је било видно. Иако је догађај припреман у највећој тајности, Москвом се прочуло да ће сутрадан по одлуци Политбироа из Маузолеја изнети Стаљиново тело. Црвени трг био је препун људи међу којима су доминирали „Кавкасци”, односно Грузини. „Не дамо да се Стаљиново тело изнесе из Маузолеја” – узвикивали су Грузини солидарисући се са њиховим мртвим сународником. Један млађи снажан човек физички је напао Јевгенија покушавајући да му отме пушку. За њим су кренули и остали.

Зиновјев је сматрао да би изношење тела Лењина из Маузолеја био „још један доказ нечовечности демократије која данас постоји у Русији. То би био крај сваке демократије”.

„Командир страже није се збунио и ударио је нападача кундаком по глави. И данас, толико година после догађаја, чујем тупи ударац кундаком по глави и пред очима ми је слика разбијене лобање. Репетирао сам оружје и узвикнуо: „Стој, пуцаћу”.

За трен ока притрчали су полицајци у цивилним оделима који су се увек мували наоколо. Из Спаске куле дотрчали су војници дивизије Дјержинског а из околних улица још неки војници. Грузине су, као цепанице, товарили на камионе и некуд одвозили.

Следећег дана пред стројем смо били похваљени. Почела је политичка настава и одједном – узбуна. Окупили смо се код кремаљских зидина, довукли митраље, сандуке са муницијом. Стаљина су износили из Маузолеја.

Сандук су износили официри, а даље до гробнице нас неколико војника. Неки очевици тврде да су сандук носили полуусправно, па је изгледало као да ће Стаљин сваки час да закоракне. То је свега петнаестак–двадесет метара од Маузолеја. Црвени трг био је затворен. На церемонији су били само чланови Политбироа, командант Кремља и официри безбедности.

Поршњев казује даље да су раку ископали некако узану. Сви су били нервозни и журили су па је дошло до конфузије. Један капетан сагнуо се и шапка му је пала у раку. Побледео је и задрхтао; то није добар знак. Пришао сам му: друже капетане, дозволите да ускочим и извучем шапку.

Капетан се саветовао са неким и дао ми је знак. Ускочио сам у раку и извадио му шапку. Изгледао је неизмерно захвалан. Предложио сам: почните да закопавате, а ја ћу утабати земљу. Доделили су ми још једног војника и ми смо утабали земљу”.

Када се све завршило, присутни су се журно разишли. Остао је само стари професор који је два пута недељно улазио у Маузолеј да проверава у каквом су стању мумије Лењина и Стаљина.

– Деда, колико ће се дуго одржати Стаљиново тело?

– Најмање двадесет и пет година. Одлично сам га балсамовао. И покров је оловни”.

И тако, изгледа да је Стаљиново тело почело да се распада када је у Совјетском Савезу почела перестројка.

Ово је прича бившег гардисте, а сада пензионера Владимира Фјодоровича Поршњева коју су пре пар година забележиле московске новине. Да ли је у свим елементима веродостојна, то нико није потврдио, али ни демантовао.

Они који су заговарали и заговарају изношење Лењиновог тела из Маузолеја не прецизирају шта треба урадити са Маузолејем. Било је мишљења да и Маузолеј треба уклонити а посмртне остатке из гробова и урни из кремаљских зидина преселити на нека друга места. Носиоци тих идеја кажу да демократској Русији у 21. веку нису потребни „комунистички Пантеон” и други симболи комунистичких времена.

Времена су се од тада суштински променила: нема више Совјетског Савеза, нема комунизма и социјализма, нема страже испред Маузолеја (она је деведесетих година премештена код споменика Незнаном јунаку у Александровском парку где гори вечни пламен), стасала је нова генерација, а ни Лењин није оно што је био Стаљин. Али, свеједно: променити нешто што траје деценијама, уз шта је израсла и васпитавала се читава једна генерација, што представља саставни део живота не само Московљана него и житеља целе земље и што је у великој мери бренд престонице, њена традиција и њена историја – није баш тако једноставно. Тим пре што све заједно има идеолошко-политичку компоненту и што још увек релативно велики број грађана Русије не сматра Лењина злочинцем и гаји поштовање према његовој личности, његовом учењу, према прошлости и историји.

Црвени трг, заједно са Маузолејем и свиме оним што се на тргу налази, представља историјски споменик светског значаја. Трг је центар и душа Русије, њена историја, њена прошлост и садашњост, а сигурно и њена будућност. То је један од најпознатијих светских тргова, јединствен по лепоти, величини, оригиналности, китњатости. То је прва и последња тачка свих посета руској престоници: то је истовремено трг, музеј, историја, енциклопедија. Незамисливо је и неопростиво писати о Русији, о Москви, о историји и политици а не поменути Црвени трг. Сваки камен, свака коцка на плочнику, свака цигла у зидинама Кремља, сваки торањ који се над њим уздиже, део су историје. Руске, европске и светске.

Тога данас вероватно нису свесни млади људи у џинсу који се овуда мотају и фотографишу, жваћу хамбургере и пију кока- колу из лименки, лижу сладолед и дирају рукама табле са написима. Али, има још увек оних који долазе на Црвени трг као на светилиште. Долазе већ сасвим остарели рођаци оних који су сахрањени крај кремаљских зидина или чији је прах положен у зидине Кремља. Долазе и плачу; неки због надоласка осећања а неки због – увреда.

Зашто због увреда – питам колегу руског новинара који је написао такав чланак у једном московском дневнику?

– Па зато што је то, доскора свето место, сада претворено у арену за спорт, забаву и циркус. Час рок музика, час музика Растроповича, час циркуске представе. Ту, на провизорном подијуму, играју кошарку руски и амерички тимови, на рок концертима трешти музика од које одзвањају зидине Кремља. „Игре на костима” – закључује саговорник, напомињући да су крај кремаљских зидина, иза Маузолеја, сахрањени многе руске и светске значајне личности. Заборавља се да је Црвени трг, заправо један његов

део, и – гробље. А да и не говорим о дечацима и девојчицама у мини-сукњицама који загрљени седе и љубакају се у близини тих светих места.

Они који су заговарали и заговарају изношење Лењиновог тела из Маузолеја не прецизирају шта треба урадити са Маузолејем. Било је мишљења да и Маузолеј треба уклонити а посмртне остатке из гробова и урни из кремаљских зидина преселити на нека друга места. Носиоци тих идеја кажу да демократској Русији у 21. веку нису потребни „комунистички Пантеон” и други симболи комунистичких времена. Они сматрају да Црвеном тргу треба вратити изглед какав је имао пре револуције.

Други се пак зграђавају таквих идеја и кажу да би то било изругивање историји, цивилизацији и традицији. Зграђавамо се над таквим идејама као што смо се зграђавали и због рушења Храма Христа Спаситеља у Москви тридесетих година и скрнављења других храмова и историјских споменика. Варваризам се не сме поновити – кажу они.

Утисак је да су у већини они грађани који сматрају да изглед Црваног трга не би требало мењати. Са Лењиновим телом у Маузолеју или без њега – то је већ друго питање. Али, Црвени трг без Маузолеја, без растиња крај кремаљских зидина, без споменика и обележја са металним таблама на зидинама – не би више био Црвени трг. То више не би било место које магнетски привлачи милионе грађана Русије и стране туристе из читавог света. Избрисали бисмо део наше историје а то се не сме дозволити – кажу аналитичари. И поред свих упињања поједних кругова и код нас и у свету да Лењина и Стаљина изједначе са Хитлером и другим нацистичким злочинцима, то им не полази за руком јер једноставно то није тачно и то се не сме дозволити.

Лењин је једном већ био изношен из Маузолеја. Било је то ратне 1941. године када су се немачке јединице налазиле пред Москвом и када је претила опасност да уђу у град. Лењиново тело било је евакуисано далеко на исток, у један град на Уралу. Сада, стручњаци повремено контролишу у каквом је стању мумифицирано тело Лењина и посета Маузолеју се за извесно време обуставља.

По свему судећи, тако ће бити и надаље. Мало је вероватно да би у скорије време

Ленин поново посвађао нацију

Пише: Ђорђе Милошевић
петак, 11 фебруар 2011 12:02

руководство у Кремљу донело одлуку о изношењу Лењиновог тела. А само највише државно руководство о томе може да одлучи, имајући у виду расположење грађана и многе друге чињенице. До тада, Лењин ће мирно почивати у Маузолеју, а посећиваће га поштоваоци и знатижељници.

То, међутим, не може трајати вечно. Сигурно је да ће доћи време када ће остаци вође Октобарске револуције бити изнети из Маузолеја и сахрањени. Када ће то бити – у овом тренутку није познато.